

Сучасні вимоги до освіти клінічних психологів в умовах війни в Україні: нові орієнтири та реалії впровадження

<https://doi.org/10.67242/conference-2026-13>

Ірина Ромаш PhD з медицини,

*доцентка, кафедра пропедевтики внутрішньої медицини
імені професора М.М. Березницького, Івано-Франківський національний медичний
університет, Івано-Франківськ, Україна
Іван Клименко, доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри психології
Зігмунд Фройд Університет Україна, Київ, Україна*

Вступ. У відповідь на російське вторгнення 2022 року система охорони психічного здоров'я України зазнала суттєвих змін, спрямованих на розширення доступу до допомоги постраждалому населенню (Pinchuk et al., 2024; Pustovoyt et al., 2024). У 2022 році наказом МОЗ України № 1782 було розширено кадровий склад системи охорони здоров'я шляхом включення фахівців із немедичної освітою та визначення вимог до їхньої підготовки; зокрема, до переліку професіоналів додано клінічних психологів і психотерапевтів, а також встановлено вимогу наявності психологічної освіти магістерського рівня та проходження подальшого підвищення кваліфікації для спеціалізації з клінічної психології та психотерапії (Наказ МОЗ України від 30.09.2022 № 1782). Разом із тим наказ МОЗ України № 1782 визначив терміни підвищення кваліфікації за спеціалізацією без чіткої прив'язки до обсягу кредитів ЄКТС чи мінімальної кількості годин. У професійному стандарті «Клінічна психологія», затвердженому у 2025 році, ці вимоги були конкретизовані, зокрема щодо кількості освітніх кредитів, а також було визначено необхідність проходження повного циклу підготовки з психології, що включає бакалаврат та магістратуру. Визнання клінічних психологів працівниками системи охорони здоров'я та запровадження нових вимог до їхньої професійної підготовки у 2022–2025 роках стали важливою складовою трансформації галузі. Сукупно встановлені вимоги передбачають: наявність ступеня бакалавра та ступеня магістра з психології, здобуття спеціалізації з клінічної психології (через поглиблену університетську підготовку обсягом 18–36 кредитів ЄКТС або відповідну магістерську програму), а також проходження процедури сертифікації у закладі вищої медичної освіти чи інституті післядипломної освіти. Усі зазначені умови мають бути виконані до 7 лютого 2029 року. Водночас із 2019 року в Україні функціонує система перехресного вступу, яка дозволяє здобувати магістерський рівень за спеціальністю 053 (тепер – С4) «Психологія» особам із бакалаврською освітою з інших галузей (Наказ МОН України від 24.04.2019 № 564). Таким чином, частина кадрового складу психологів закладів охорони здоров'я станом на момент затвердження та впровадження у 2025 році професійного стандарту клінічного психолога могла не мати повного циклу підготовки за психологічною спеціальністю. Однак реальна поширеність цієї проблеми потребувала уточнення, що й зумовило проведення цього дослідження. Мета роботи – оцінити відповідність освітнього рівня клінічних психологів новим вимогам та ідентифікувати ключові прогалини у їхній професійній підготовці. Матеріали і методи. Дослідження виконане як крос-секційне епідеміологічне дослідження з оцінки відповідності клінічних психологів новим освітнім вимогам в Україні відповідно до рекомендацій STROBE (Von Elm et al., 2007). Збір даних здійснювався шляхом онлайн-опитування (Google Forms) упродовж

червня-серпня 2025 року через професійні спільноти та електронні розсилки. До дослідження залучалися клінічні психологи, які працюють у закладах охорони здоров'я або здійснюють приватну практику. В дослідження було включено 460 респондентів, вік яких становив 22-63 роки ($M = 41,5$; $SD = 8,93$). Статистичний аналіз передбачав використання описової статистики та розрахунків відносних показників. Етичне схвалення отримано від Етичної комісії Зігмунд Фройд Університету Україна (протокол № 8 від 16.04.2025). Результати. Згідно з отриманими даними, більшість респондентів мала досвід роботи в закладах охорони здоров'я, при цьому 44,56% продовжували там працювати, а 36,95% працювали в приватній практиці. Менше половини респондентів (39,78%) мали і бакалаврський, і магістерський ступені з психології, тоді як більшість (48,26%) мали лише магістерський диплом. Частина учасників мала освіту в галузі медицини або медичної психології. Значна частка (67,28%) завершила поглиблену університетську підготовку з клінічної психології, а понад п'ята частина мала магістерський ступінь із такою спеціалізацією. Сертифікацію вже пройшли 33,04%, а ще 34,13% планували її проходження. Згідно з отриманими даними, лише 16% клінічних психологів відповідали повному набору вимог; більшість із них (13% серед 16%) працювали у сфері охорони здоров'я. Найпоширенішою перешкодою була відсутність бакалаврського ступеня з психології (60%). Серед працівників закладів охорони здоров'я відповідність становила 30%, тоді як 47% не мали бакалаврського ступеня. Лише 1-2% не мали спеціалізованої підготовки, однак близько 22% не пройшли сертифікацію. Обговорення. Отримані результати вказують на поточну невідповідність між новими освітніми вимогами та реальними освітніми траєкторіями клінічних психологів в Україні. Ключовою проблемою є дефіцит бакалаврської психологічної освіти, що, у поєднанні з обмеженими термінами впровадження стандартів, створює ризик втрати частини кадрового потенціалу. У цьому контексті доцільним є впровадження гнучких освітніх траєкторій для працюючих фахівців, зокрема короткострокових програм із зарахуванням попереднього досвіду та відповідним фінансовим забезпеченням. Це дозволить мінімізувати ризики відтоку кадрів і забезпечити поступове досягнення відповідності новим стандартам. Висновки. Результати свідчать про потребу узгодити освітню та кадрову політику з новими стандартами й запровадити доступні гнучкі освітні програми з фінансовою підтримкою, щоб фахівці могли поступово відповідати новим вимогам без втрати робочих місць. Література: Pinchuk, I., Leventhal, B. L., Ladyk-Bryzghalova, A., Lien, L., Yachnik, Y., Dias, M. C., ... and Skokauskas, N. (2024). «The lancet psychiatry commission on mental health in Ukraine». *The Lancet Psychiatry*, 11(11), 910-933. Pustovoyt, M. M., Romash, I., Romash, I., Vynnyk, M. I., Dzivak, K. V., Syniuk, I. I., and Matushevskiy, B. M. (2024). «From treatment to social reintegration: principles of medical and psychological support of veterans (on example of the Russian-Ukrainian war)». *Mental Health: Global Challenges Journal*, 7(1), 55-70. <https://doi.org/10.56508/mhgcj.v7i1.196> Міністерство охорони здоров'я України (28 жовтня 2002 р.). Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 385 «Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, посад медичних і фармацевтичних працівників та осіб з вищою немедичною освітою, які допускаються до медичної діяльності в закладах охорони здоров'я». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02> Міністерство охорони здоров'я України (30 вересня 2022 р.). Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 1782 «Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 28 жовтня 2002 року № 385». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1303-22#Text> Національне агентство кваліфікацій (2025). Професійний стандарт «Клінічний психолог». Режим доступу: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/749-klincnij_psiholog_1.pdf